

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА**

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

**НАЦІОНАЛЬНА НАУКОВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА БІБЛІОТЕКА
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ**

ВІСНИК АГРАРНОЇ ІСТОРІЇ

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

Випуск 29-30

Київ – 2019

**ВІСНИК
АГРАРНОЇ
ІСТОРІЇ**

29-30'2019

Науковий журнал

Редакційна колегія: Editirial board:

С.О. Білан (заст. гол. редактора)	S.O. Bilan (deputy editor-in-chief)
І.С. Бородай	I.S. Boroday
В.А. Вергунов (заст. гол. редактора)	V.A. Vergunov (deputy editor-in-chief)
С.В. Віднянський	S.V. Bydnjanskij
Вас. М. Даниленко	Bas. M. Danylenko
В.О. Доценко	V.O. Dotsenko
І.І. Дробот	I.I. Drobot
О.Ю. Єліна	O.Yu. Yelina
І.В. Жалоба	I.V. Zhaloba
С.М. Живора (відповід. секретар)	S.M. Zhyvora (executive secretary)
М.П. Жолоб	M.P. Zholob
М.А. Журба (головний редактор)	M.A. Zhurba (editor-in-chief)
І. Ілчев	I. Ilchev
О.С. Каденюк	A.S. Kadenjuk
Д.В. Карєв (заст. гол. редактора)	D.V. Karev (deputy editor-in-chief)
К. Карльчак	K. Karlchak
Н.П. Коваленко	N.P. Kovalenko
В.Ф. Колесник	V.F. Kolesnyk
В.Л. Комар	V.L. Komar
С.В. Корновенко	S.V. Kornovenko
О.М. Кропивко	O.M. Kropyvko
А. Куїк-Каліновська	A. Kuik-Kalinowska
В.І. Марочко	V.I. Marochko
В.В. Марчук	V.V. Marchuk
Н. Мгалоблішвілі	N. Mhaloblishvili
О.А. Мельничук	O.A. Melnychuk
А.Г. Морозов	A.G. Morozov
О.П. Моця	O.P. Motsya
О.Ф. Нікілев	A.F. Nikilev
П. Новаковський	P. Nowakowski
С.С. Падалка (заст. гол. редактора)	S.S. Padalka (deputy editor-in-chief)
В.О. Погромський	V.O. Pogromsky
О.П. Реєнт	A.P. Rejent
Н.І. Романюк	N.I. Romanuk
І.М. Романюк	I.M. Romanuk
С.М. Свистович	S.M. Svistovich
С.М. Тимченко	S.M. Tymchenko
Ф.Г. Турченко	F.G. Turchenko
В.В. Шелепов	V.V. Sheleпов
Н.Б. Щебетюк	N.B. Shchebetyuk

ISSN 2307-3179

Засновники:

- Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова
- Національний університет біоресурсів і природокористування України
- Національна наукова сільськогосподарська бібліотека НААН України

*Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ № 19525 – 9325 Р від 13.11.2012 р.*

Наказом МОН України № 1528 від
29.12.2014 р. видання включено до Переліку
наукових фахових видань України

Макетування та верстка:

С. Живора

Комп'ютерний набір:

О. Кропивко, Л. Лановюк

Оформлення обкладинки

А. Мельник

Адреса редколегії:

03037, м. Київ,
вул. Освіти, 6, кім. 16
тел./факс (044) 520-12-05; 258-21-42;
e-mail: visnykai@gmail.com,
kafedra_slovjan@ukr.net;
zhyvora@bigmir.net

Друкується за рішенням:

Вченої ради факультету історичної
освіти НПУ ім. М.П. Драгоманова
(протокол № 2 від 11.12.2019);

Вченої ради ННСГБ НААН України
(протокол № 16 від 19.12.2019)

Підп. до друку 24.12.2019

Формат 70 x 108 1/16.

Папір офсет. Друк. різогр.

Ум. друк. арк. 32,4 Обл.-вид. арк. 33,0
Наклад 100 прим.

Друк СПД ФО Куц В.М.

*Автори опублікованих матеріалів
несуть повну відповідальність за підбір,
точність наведених фактів, цитат,
економіко-статистичних даних, імен та
інших відомостей.*

9. Kovalenko S. Ukraina pid bulavoio Bohdana Khmelnytskoho. Entsyklopediia v 3-kh tomakh. Tom 1. K., 2007. 235 s.
10. Subotiv – kozatska stolvtisia [Elektronni resurs] // Muzeinyi prostir. 2008. Rezhym dostupu do resursu: <http://prostir.museum.ua/post/29626.8>.
11. Fortetsia (bastion Doroshenko) [Elektronni resurs]. Rezhym dostupu do resursu: <https://zruchno.travel/ObjectEntity/ObjectEntity?idCrm=45703d48-fcc2-9c45-e54c-58cfb131a2d8&lang=ua>
12. Kholodnyi Yar [Elektronni resurs] // Muzeinyi prostir. 2008. Rezhym dostupu do resursu: <http://prostir.museum.ua/post/29542>.
13. Kholodnyi Yar: istoriia. vaku treba znaty. abv peremohtv v sohodnishiini viini [Elektronni resurs]. 2018. Rezhym dostupu do resursu: https://24tv.ua/ru/holodnyi_yar_istoriya_yaku_treba_znati_abi_peremogti_v_sogodnishiini_viini_n979000.
14. Chyhyryn – hetmanska stolvtisia [Elektronni resurs] // Rezhym dostupu do resursu: <http://horodysche.info/statti/4908-chygyryn-getmanska-stolvtisia>.

Иванова Д. В., Лановьюк Л. П.

Историко-культурное наследие Чигиринщины: коммеморативные практики.

В статье освещается историко-культурный потенциал Чигиринщины, знаменитого казацкого края, который способен стать совокупностью объектов материальной и нематериальной культуры, отражающей ее неповторимость и является мотивом для совершения путешествий и расширения общеобразовательного уровня. Прослежены основные вехи истории Чигиринского края: от древнейших поселений каменного века до современности. Край хранит достопримечательности разных времен и эпох, но большая часть их связана с историей казачества и становлением государственности украинского народа.

Останавливаємося, в першу чергу, на трактуванні топоніма «Чигирин». Багато учених працювали над дослідженням походження назви міста, але однозначної відповіді до сих пор не отримано. Також розкрито зміст багатьох легенд і переказів краю, як духовних скарбів, які допомагають не тільки краще знати минуле, але і закликають пам'ятати про нього і передавати його поколінням, формувати дух громадянина-патриота.

Ключевые слова: Чигиринщина, историко-культурные достопримечательности, легенды, туристические объекты.

Ivanova D. V., Lanovuk L. P.

Historical and cultural monuments of Chygyrynschyna: commemorative practices.

The article highlights the historical and cultural potential of the Chyhyryn region, the famous Cossack region, which is able to serve as a collection of tangible and intangible cultural objects that reflect its uniqueness and is a motive for traveling and expanding the educational level. The main milestones of the history of the Chyhyryn region are traced: from the oldest settlements of the Stone Age to the present. The region preserves the monuments of different times and epochs, but most of them are associated with the history of the Cossacks and the formation of statehood of the Ukrainian people.

We focus, first of all, on the explanation of the toponym «Chygyryn». Many scientists have worked on the study of the origin of the name of the city, but a definite answer has not yet been received. The content of numerous legends and legends of the region as spiritual treasures, which help not only to know the past better, but also to remember it and pass it from generation to generation, to form the spirit of the citizen-patriot, are also revealed.

Key words: Chyhyryn region, historical and cultural monuments, legends, tourist facilities.

УДК 94:321.01:33.021-027.31(477-22) «1921/1929» **М.М. Песоцький**

ДІЯЛЬНІСТЬ НАРОДНОГО КОМІСАРІАТУ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНСЬКОЇ СОЦІАЛІСТИЧНОЇ РАДЯНСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ У ПЕРІОД НОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ У СІЛЬСЬКІЙ СФЕРІ

Досліджено діяльність Народного комісаріату внутрішніх справ Української соціалістичної радянської республіки у період Нової економічної політики. Висвітлено вплив Народного комісаріату внутрішніх справ Української соціалістичної радянської республіки на тогочасне українське суспільство, економічне життя українського села. Показано роль Народного комісаріату внутрішніх справ Української соціалістичної республіки у справі втілення радянської політики в Україні в період Нової економічної політики та на етапі її згорання.

Ключові слова: НКВС, Україна, радянська влада, репресивна система, карні органи, УСРР, сільська місцевість.

В радянській історіографії питання діяльності НКВС у сільській місцевості розглядалось ангажовано, питання розглядалось крізь призму суто позитивної оцінки діяльності НКВС у справі побудови тоталітарного суспільства, його радянзації. Акцент робився на ефективну боротьбу НКВС із бандитизмом, контрреволюційними елементами, вирішенні питань стосовно безпритульних, впровадженні радянської законності та політики «Органи ВЧК – ОГПУ – НКВД допомогли радянському народу здобути перемогу в роки громадянської війни і дозволити вирішити грандіозні завдання, що постали перед нашою країною в роки мирного соціалістичного будівництва» [6, с. 3]. Сучасна історіографія більш об'єктивно оцінює діяльність органів НКВС у зазначений період зважаючи на катастрофічні наслідки впровадження радянської політики для суспільства та пристально вивчаючи репресивно-каральні аспекти діяльності органів НКВС, їх роль у становленні тоталітарної радянської влади й поступовому впровадженні все більш репресивної тоталітарної радянської системи «Складовою репресивно-каральною системою тоталітарного радянського суспільства був Народний комісаріат внутрішніх справ (НКВС, у російському варіанті – НКВД). Його утворили другого дня після захоплення більшовиками влади декретом II Всеросійського з'їзду Рад від 8 листопада 1917 року як центральний орган охорони нового порядку, а отже і влади, а також внутрішнього адміністративного управління» [1, с. 94].

З початком Нової економічної політики діяльність Народного комісаріату внутрішніх справ Української соціалістичної радянської республіки змінювалась відповідно до нових поставлених радянською владою завдань та політичних й соціально-економічних реалій. Ці кроки радянської влади мусили допомогти здалати наслідки політики воєнного комунізму й громадянської війни загалом. У зв'язку із цими перетвореннями відбулись й певні зміни в апараті НКВС, його структурі, організації, завданнях та повноваженнях «Для практичного втілення в життя принципів нової економічної політики необхідно було перебудувати роботу всього державного апарату Радянської республіки, а також партійних, профспілкових, комсомольських організацій» [7, с. 90]. НЕП не тільки сприяв оздоровленню економіки, але разом з тим й викликав зростання посадових й господарських злочинів, що потребувало відповідної реакції з боку влади.

Організаційні функції від НКВС було передано до виконкомів «У міру того як зміцнювалась більшовицька державність на території неоімперії, з відання НКВС поступово вилучалися функції, пов'язані із радянським будівництвом та веденням народного господарства; у центрі їх перебрав ВЦВК, а на місцях – Президії виконкомів Рад. Відтепер основна увага Наркомату внутрішніх справ зосереджувалась на репресивно-каральних функціях» [1, с. 100].

НКВС складався з відділу міліції та розшук, відділу комунального господарства, відділу управління справами, адміністративного відділу, виправно-трудоного відділу. Також існували міжвідомчі комісії як то центральна міжвідомча комісія про товариства і союзи, рада із справ комунального господарства, комісія по справам адміністративного вислання. Безпосередньо впроваджуючи політику радянської влади на місцях, втілюючи у життя плани по радянзації українського суспільства та виконуючи розпорядження радянської влади НКВС активно взаємодіяв із сільськими радами та райвиконкомами.

У цей період НКВС займався наглядом за комунальним господарством, заходами по ліквідації наслідків стихійних лих, керував системою здійснення покарань, охороняв революційний порядок, безпосередньо займався реалізацією виправно-трудоної політики, контролював та регулював роботу виконкомів у справах впровадження адміністративних стягнень «У жовтні 1927 р. ВУЦВК утвердив адміністративний кодекс УСРР. Його правила визначали компетенцію в області

адміністративних стягнень НКВС УСРР ...» [3, с. 8], займався охороною громадської безпеки, контролював діяльність органів міліції та карного розшуку, розробляв та видавав постанови в рамках своїх повноважень та обов'язків, та власне контролював місцеві органи НКВС.

Основними у виконанні своїх обов'язків для НКВС УСРР стають завдання по керівництву комунальним господарством, управлінні органами міліції, здійсненні виправно-трудової політики. Порівняно з попереднім періодом громадянської війни та політики воєнного комунізму завдання, повноваження, та обов'язки, котрі ставились радянською владою перед органами НКВС, зменшились, як і вплив НКВС на сферу адміністративного управління. Значно знизилась політична роль НКВС у системі радянської влади.

Відповідно до радянської концепції влади працівник радянської міліції являв собою важливу силу у справі впровадження радянської політики у сільській місцевості, тож таким чином впровадження радянської політики у сільській місцевості ставало й важливим обов'язком Народного комісаріату внутрішніх справ. Для організації діяльності органів міліції у сільській місцевості існували відповідні інструкції та постанови для міліціонерів у сільській місцевості та для районних наглядців міліції. Для поліпшення охорони громадського порядку вводилась структура молодших і старших сільських виконавців, котрі діяли на громадських засадах, вони призначались сільською радою, їх кількість встановлювалась райвиконкомом окремо на кожний населений пункт. Вони повинні були бути грамотними, але виконання цієї вимоги було не завжди можливим, та не мати проблем із законом. Вони мусили виявляти неплатників податків, вручати повістки, оповіщати населення про збори, наглядати за безпекою, слідкувати за громадським порядком, затримувати порушників, доставляти порушників до сільської ради, виконувати розпорядження сільської ради та райвиконкому. Молодші сільські виконавці підпорядковувались відповідно старшому сільському виконавцю, а старші сільські виконавці підпорядковувались сільській раді, також вони могли підпорядковуватись уповноваженому сільської ради за наявності такого на місці, а при здійсненні особливих міліцейських заходів вони підпорядковувались голові міліції району. Сільські виконавці безпосередньо сприяли органам місцевої влади та допомагали органам міліції й загалом сприяли впровадженню й реалізації на практиці політики радянської влади у сільській місцевості. Згодом органи радянської міліції офіційно стали адміністративно-виконавчим органом радянської влади й виконували завдання боротьби із соціально-небезпечними елементами, охорони громадської безпеки, захисту революційного порядку.

Після нової реорганізації 1927 року центральний апарат Народного комісаріату внутрішніх справ Української соціалістичної радянської республіки складався з відділу комунального господарства, адміністративно-організаційного відділу, відділу виправно-трудових установ, відділу міліції та розшуку. До завдань НКВС додалися обов'язки із забезпечення виконання виборчого процесу, та прийняття участі у справі вирішення проблем адміністративно-територіального поділу. Поступово апарат НКВС не тільки повертає свої старі повноваження та обов'язки, але й отримує нові функції, зосереджує під своїм керівництвом різноманітні сфери діяльності суспільства та державного апарату, це знижувало ефективність діяльності НКВС та сприяло децентралізації його певних структур.

НКВС проводив карні заходи, та втілював репресивну політику радянської влади для придушення національних українських сил, знищення українського селянства як свого класового ворога, ліквідації політичних супротивників радянського режиму, з розгортанням процесу колективізації органи НКВС все більше посилювали репресивну політику та карні заходи проти українського селянства. Для розширення репресивних та карних можливостей НКВС було прийнято рішення про передачу до

НКВС від ОДПУ конвойної сторожі «Наказ ОДПУ № 290/919 «О переданні конвойної сторожі НКВС союзних республік». 14 липня 1924 р. Для виконання постанови Ради Праці і Оборони від 26 червня цього року і на основі досягнутого у відповідності з п.4 даної постанови, згода між Комісаріатами внутрішніх справ Союзних Республік: 1. Конвойну сторожу у складі 17.000 осіб повністю передати від ОДПУ у Народні комісаріати внутрішніх справ Союзних Республік» [2, с. 473]. Хоча при цьому органи НКВС досить ефективно справились й з такими завданнями як то боротьба із злочинністю та дитячою безпритульністю «Перехід до мирного соціалістичного будівництва в перші роки НЕП дозволив сформулювати думку, що застосування каральних заходів щодо злочинців входить в завдання внутрішнього управління, постановка пенітенціарного справи перебуває на правильному шляху, і що НКВС має більш потужну адміністративну структуру, ніж відомство НКЮ. Як видно, передбачалося, що «правильний шлях» каральної політики міг забезпечити тільки НКВС» [4, с. 20].

З розгортанням суцільної колективізації місцеві органи влади отримали в своє розпорядження для здійснення радянської політики надзвичайно широкі повноваження, які складались із можливості використання воєнізованих підрозділів державної безпеки та органів внутрішніх справ, що й активно робилось для втілення політики радянської влади у справі колективізації та боротьби із заможним селянством, тож органи НКВС зіграли важливу роль у справі рядянізації українського села шляхом широких політичних репресій, конфіскацій майна, вислання населення, хоча в УСРР окрім особливої комісії з адміністративної висилки при НКВС було створено особливу нараду при колегії ДПУ УСРР, котра як правило займалась висланнями осіб звинувачених у розбої, бандитизмі, грабежі, в той час як відповідна структура НКВС зосереджувалась на політичних злочинах.

Діяльність НКВС в багатьох сферах перетиналась зі сферою повноважень ДПУ через відсутність чіткого поділу повноважень та обов'язків органів НКВС та ДПУ, це трапилось через те, що спочатку ДПУ існувало при НКВС «6 лютого 1922 р. ВЦВК у Москві вирішив скасувати Всеросійську надзвичайну комісію (Всероссийская чрезвычайная комиссия – ВЧК) і створити при НКВД РРФСР Державне політичне управління (Государственное политическое управление – ГПУ). На ці зміни відреагували і в Харкові, тодішній столиці УСРР: постановою ВУЦВК від 22 березня 1922 р. скасовувалась Всеукраїнська надзвичайна комісія по боротьбі з контрреволюцією, спекуляцією та посадовими злочинами та її місцеві органи (російська аббревіатура ВУЧК). При НКВД УСРР було організовано Державне політичне управління УСРР...» [10, с. 8], але пізніше було вилучено із структури НКВС і почало діяти при РНК «13 серпня 1924 р. ВУЦВК і РНК УРСР затвердила положення про ДПУ УСРР. Управління вийшло з формального підпорядкування НКВС УСРР. Було законодавчо закріплено, що ДПУ засновується при раднаркомі УСРР ...» [9, с. 51], через це мало місце дублювання функцій, що призводило до непорозумінь, які стали постійними й вилились й боротьбу між органами НКВС та ДПУ за головну роль у правоохоронній сфері, «Як компроміс в Україні було відновлено персональне поєднання посад голови ДПУ і наркома внутрішніх справ. 3 березня 1924 р. В.А. Балицький очолив НКВС України» [9, с. 52]. Це призвело до офіційного розширення повноважень ДПУ й підпорядкування органів міліції та розшуку структури ДПУ. В майбутньому поступове зростання повноважень ДПУ стане однією з причин ліквідації НКВС «конструкція «ДПУ при НКВС» вийшла неорганічною, без внутрішньої єдності, зшитою, певною мірою, білими нитками» [8, с. 37]. Протягом 20-х років відбувались постійні пошуки найбільш ефективної та вдалої структури НКВС, також постійно адаптувались механізми взаємодії структур та органів НКВС для найбільшої відповідності змінюючимся завданням та обов'язкам у відповідності до змін держав-

ної політики. Через зміни у політичному курсі влади органи НКВС завжди повинні буди адаптуватись до нових реалій, що перешкоджало стабілізації системи й поступовому формуванню оптимальної структури.

Із впровадженням Нової економічної політики змінилися правовідносини, що зумовило необхідність реорганізувати та адаптувати під нові реалії органи внутрішніх справ. Так НКВС розробив положення, яке надавало можливість вчинити позасудові висилки, в той час як ОДПУ отримало право позасудових розправ над звинуваченими у бандитизмі. Також в цей час почалось розгортання радянськими карними органами агентурно-оперативної мережі в сільській місцевості, це було складовою формування подібної мережі на рівні усієї країни загалом для постійного контролю за усіма процесами. Ця мережа була одним із джерел для формування інформаційних зведень для вищого керівництва держави «За своїми зовнішніми ознаками зведення ВЧК-ОГПУ-НКВД цілком відомчий матеріал, призначений для інформації вузького кола осіб вищого державного керівництва ... Характер масових за своїм змістом інформаційних зведень 20-30-х років підкреслюється пірамідальністю системи їх створення. Інформаційний матеріал ВНК-ОДПУ-НКВС, «передавався на вершину» влади, був саме зведенням інформаційних повідомлень губернських, обласних, крайових і республіканських органів ВНК-ДПУ-НКВС, які в свою чергу були зведенням донесень інформаційно-агентурної мережі з повітових, окружних, районних і волосних центрів, що охопила вже на початку 20-х років практично всю територію країни ... Функціональне призначення повідомляти про все, що трапалося не для «непосвячених», «сторонніх» та інших, а для вищого керівництва, яке повинно все знати, мало вирішальне значення при складанні інформзведень ВНК-ОДПУ-НКВС» [5, с. 8-9].

Зі згортанням Нової економічної політики зростала роль та вага органів внутрішніх справ у керівництві суспільними процесами та здійсненні й впровадженні радянської політики у сільській місцевості. З посиленням класової боротьби радянської влади проти заможного селянства почали також втілюватись заходи економічного тиску і примусу окрім безпосередньо репресій. У 1927 році радянська влада встановила збиткові для селянства закупівельні ціни й завищила на продукцію промисловості. Селяни не бажали продавати свою продукцію за безцінь, що призвело до кризи хлібозаготівлі. Для подолання кризи було обрано карно-репресивний метод примусу, для реалізації котрого було долучено карні органи НКВС та ОДПУ. Також репресії мусили викорінити у селянстві національну українську ідею. Також було вжито заходи по недопущенню появи інформації стосовно проблем хлібозаготівельної кампанії, що в свою чергу загалом посилювало державну цензуру, котра безпосередньо контролювалась й направлялась органами внутрішніх справ. Згодом було заборонено оголошувати дані і стосовно експорту зерна. Таким чином через структури НКВС радянська влада чинила командно-адміністративний тиск на селянство з ціллю його фактичного пограбування й поневолення. Було проведено масові арешти куркулів, буржуїв, торговців, священослужителів, колишніх поміщиків. Таким чином репресіям підлягали не тільки торговці хлібом та спекулянти, але й безпосередні виробники. Слід також зазначити що економічні відділи радянських карних органів, в тому числі й відповідні структури НКВС, проводили аналіз цін на хліб й вплив на них усього комплексу впроваджених карних заходів. Вилучений хліб передавався державним заготівельниками за визначеними радянською владою цінами. Однак увесь спектр репресивних заходів так і не досяг поставленої мети по об'ємам хлібозаготівлі. В цих умовах радянська влада не знайшла нічого ліпшого за посилення тиску і репресій. Звісно ці завдання були покладені на органи НКВС та ОДПУ.

Для посилення ефективності вилучення хлібу у сільській місцевості було розгорнуто потужний апарат з партійних працівників, котрі формували комісії, що заміняли собою місцеві органи влади таким чином посилюючи радянську тоталітарну

диктатури безпосередньо у сільській місцевості. Репресії поширились й на сільську бідноту, карні заходи вживались навіть якщо у селян просто не було можливості вивезти хліб на здачу. Для недопущення вивозу хлібу селянами на ринок встановлювались загороджувальні кордони. Таким чином органи НКВС та ОДПУ позбавили селянство усякої економічної свободи. За небажання примусово здавати хліб проти селян заводились кримінальні справи. Виявлялись таємні сховища хлібу. При всіх цих заходах порушувалось власно радянське законодавство, на що звертали увагу деякі партійні робітники, однак це вже не мало рішуче ніякого серйозного ефекту.

У 1928 році така політика призвела до неврожаю та голоду у сільській місцевості УСРР. Однак карно-репресивна політика радянської влади продовжилась з новою силою. Протистояння між владою та селянством посилювалось. Окремі стихійні виступи селян переростали у широкі цілеспрямовані селянські народні виступи проти гніту радянської влади по відношенню до українського селянства. Однак це лише викликало посилення репресивних заходів з боку влади. Запідозрені у антирадянських настроях масово заарештовувались і відправлялись до концтаборів. Така політика призвела до повного припинення прогресивного розвитку селянських господарств. У 1929 році дії радянської влади були узаконені введенням обов'язкової планової здачі хлібу. У цьому ж році було офіційно взято курс на повну колективізацію. Фактично Нову економічну політику було згорнуто.

Таким чином можна дійти висновків, що НКВС діяв як одна з основних структур по впровадженню радянської політики на селі відповідно до рішень вищих органів радянської влади. Органи НКВС активно взаємодіяли з адміністративною службою райвиконкомів та сільрадами, сільськими виконавцями. Органи НКВС через свої законодавчі можливості посилити роль органів міліції у сільській місцевості, зробивши працівників міліції основними виконавцями політики держави у сільській місцевості, та ввівши посаду районного наглядча міліції. У допомогу міліції було створено інститут сільських виконавців. Органи НКВС здійснювали постійний догляд та контроль за політичною, та соціально-економічною ситуацією у сільській місцевості за рахунок розгортання власної мережі агентів та оперативників. Це дозволяло постійно спостерігати та контролювати усі соціальні, політичні, та економічні процеси, що розгортались у сільській місцевості, вчасно виявляти антирадянські організації, задалегіть приймати відповідні міри. Звісно органи НКВС мали вирішальну роль й у справі боротьби із селянськими повстанцями. Органам НКВС відводилась важлива роль у боротьбі з українською контрреволюцією. Слід зауважити, що саме радикальна зміна політики радянської влади по відношенню до села спричинила й відповідні зміни у структурі, обов'язках та повноваженнях органів НКВС для відповідності діяльності в умовах іншої політики радянського керівництва.

1. Білас І. Г. Репресивно-каральна система в Україні 1917-1953: суспільно-політичний та історико-правовий аналіз: У 2 т. / І. Г. Білас. К.: Либідь, 1994. Кн. 1. К.: Либідь, 1994. 428 с.
2. Лубянка: Органы ВЧК-ОГПУ-НКВД-НКГБ-МГБ-МВД-КГБ. 1917-1991: справочник / сост. А.И. Кокурин, Н.В. Петров; ред. А.Н. Яковлев; Международный фонд «Демократия» (Фонд Александра Н. Яковлева). М.: МФД : Издательство Йельского ун-та, 2003. 768 с.
3. Мироненко А. Н. Создание рычагов силового давления на украинское общество на рубеже 20-х - 30-х годов / А.Н. Мироненко, А.П. Бенько; Ин-т государства и права АН Украины. К.; Днепро-дзержинск. 1992. 17 с.
4. Реент Ю. А., Жигалев А. В. Исправительно-трудовая система Советской России в довоенный период (1921 – 1940 гг.): монография / Ю. А. Реент, А. В. Жигалев. М.: Проспект, 2018. 192 с.
5. Советская деревня глазами ВЧК-ОГПУ-НКВД 1918-1939: документы и материалы: В 4 т. / под редакцией А. Береловича, В. Данилова / А. Берелович, В. Данилов, Н. Верт, В. Виноградов, Л. Двойных. М. : РОССПЭН, 2000. Т. 1. М. : РОССПЭН, 2000. 861 с.
6. Софинов П. Карающая рука советского народа. К 25-летию ВЧК-ОГПУ-НКВД. 1917-1942. ОГИЗ, Государственное издательство политической литературы, 1942. 43 с.

7. Софинов, Павел Георгиевич. Очерки истории Всероссийской Чрезвычайной Комиссии (1917 - 1922 гг.) / П. Г. Софинов. М.: Госполитиздат, 1960. 247 с.
8. Федеральная служба безопасности России. Исторические чтения на Лубянке 1999 год. Отечественные спецслужбы в 20-30-е годы: сборник / подготовил В.М. Комиссаров. М.: 2000. 101 с.
9. Шаповал Ю. І. Україна 20–50-х років: сторінки ненаписаної історії / Ю. І. Шаповал ; Акад. наук України, Ін-т нац. відносин і політології. Київ: Наукова думка, 1993. 349 с.
10. Шаповал Ю. ЧК-ГПУ-НКВД в Україні: особи, факти, документи / Ю. Шаповал, В. Пристайко, В. Золотарьов; НАН України, Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. К.: Абрис, 1997. 608 с.

References

1. Bilas I. H. Represyivno-karal'na systema v Ukraini 1917-1953: suspil'no-politychnyy ta istoryko-pravovyy analiz: U 2 t. / I. H. Bilas. - K. : Lybid', 1994. Kn. 1. K.: Lybid', 1994. 428 s. [in Ukrainian].
2. Lubyanka: Organy VCHK-OGPU-NKVD-NKGB-MGB-MVD-KGB. 1917-1991: spravochnik / sost. A.I. Kokurin, N.V. Petrov; red. A.N. Yakovlev; Mezhdunarodnyy fond "Demokratiya" (Fond Aleksandra N. Yakovleva). M.: MFD: Izdatel'stvo Yel'skogoun-ta, 2003. 768 s. [in Russian].
3. Mironenko A. N. Sozdaniye rychagov silovogo davleniya na ukrainskoye obshchestvo na rubezhe 20-kh – 30-kh godov / A.N. Mironenko, A.P. Ben'ko; In-t gosudarstva i prava AN Ukrainy. K.; Dneprodzerzhinsk. 1992. 17 s. [in Russian].
4. Reyent Yu. A., Zhigalev A. V. Ispravitel'no-trudovaya sistema Sovetskoj Rossii v dovoennyj period (1921 – 1940 gg.): monografiya / Yu. A. Reyent, A. V. Zhigalev. M.: Prospekt, 2018. 192 s. [in Russian].
5. Sovetskaya derevnya glazami VCHK-OGPU-NKVD 1918-1939: dokumenty i materialy: V 4 t. / pod redaktsiyey A. Berelovicha, V. Danilova / A. Berelovich, V. Danilov, N. Vert, V. Vinogradov, L. Dvoynykh. M. : ROSSPEN, 2000. T. 1. M. : ROSSPEN, 2000. 861 s. [in Russian].
6. Sofinov P. Karayushchaya ruka sovetского народа. K 25-letiyu VCHK -OGPU-NKVD. 1917- 1942. OGIZ, Gosudarstvennoye izdatel'stvo politicheskoy literatury, 1942. 43 s. [in Russian].
7. Sofinov, Pavel Georgiyevich. Ocherki istorii Vserossiyskoj Chrezvychaynoy Komissii (1917 – 1922 gg.) / P. G. Sofinov. M.: Gospolitizdat, 1960. 247s. [in Russian].
8. Federal'naya sluzhba bezopasnosti Rossii. Istoricheskiye chteniya na Lubyanke 1999 god. Otechestvennyye spetssluzhby v 20-30-ye gody: sbornik / podgotovil V.M. Komissarov. M.: 2000. 101 s. [in Russian].
9. Shapoval Yu. I. Ukrainya 20–50-kh rokiv: storinky nenapysanoyi istoriyi / Yu. I. Shapoval; Akad. Nauk Ukrainy, In-t nats. vidnosyn i politolohiyi. Kyiv: Naukova dumka, 1993. 349 s. [in Ukrainian].
10. Shapoval Yu. CHK-HPU-NKVD v Ukraini: osoby, fakty, dokumenty / Yu. Shapoval, V. Prystayko, V. Zolotar'ov; NAN Ukrainy, In-t ukr. Arkheohrafiyi ta dzhereloznavstva im. M. S. Hrushevs'koho. K.: Abrys, 1997. 608 s. [in Ukrainian].

Песоцький М. Н.

Деятельность Народного комиссариата внутренних дел Украинской социалистической советской республики в период Новой экономической политики в сельской сфере.

Исследована деятельность Народного комиссариата внутренних дел Украинской социалистической советской республики в период Новой экономической политики. Освещены влияние Народного комиссариата внутренних дел Украинской социалистической советской республики на тогдашнее украинское общество, экономическая жизнь украинского села. Показана роль Народного комиссариата внутренних дел Украинской советской социалистической республики в деле воплощения советской политики в Украине в период Новой экономической политики и на этапе ее свертывания.

Ключевые слова: НКВД, Украина, советская власть, репрессивная система, карательные органы, УССР, сельская местность.

Pesotsky M. N.

Activities of the People's Commissariat of Internal Affairs of the Ukrainian Socialist Soviet Republic during the New Economic Policy in the Rural Area.

The activity of the People's Commissariat of Internal Affairs of the Ukrainian Socialist Soviet Republic during the period of the New Economic Policy was explored. The influence of the People's Commissariat of Internal Affairs of the Ukrainian Socialist Soviet Republic on the contemporary Ukrainian society, the economic life of the Ukrainian village is highlighted. The role of the People's Commissariat of Internal Affairs of the Ukrainian Socialist Soviet Republic in the implementation of Soviet politics in Ukraine during the period of the New Economic Policy and at the stage of its curtailment is shown.

Key words: NKVD, Ukraine, Soviet government, repressive system, penal organs, Ukrainian SSR, rural area.